

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Citizens as political participants: The myth of the active online audience?

Bakker, T.P.

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Bakker, T. P. (2013). Citizens as political participants: The myth of the active online audience?.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <http://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Nederlandse samenvatting

Het internet biedt gewone burgers talloze mogelijkheden om zich op relatief eenvoudige wijze en in het openbaar uit te spreken door gebruik te maken van participatieve media zoals weblogs, Twitter en andere sociale media. Dit heeft ertoe geleid dat de verwachtingen over de impact van deze nieuwe media op journalistiek en politiek hooggespannen zijn. Over de aard en de richting van de veronderstelde impact lopen de veronderstellingen echter uiteen.

Aan de ene kant wordt meer participatie vanuit het publiek gezien als een waardevolle toevoeging aan de professionele journalistiek en het publieke debat. In dat verband wordt gesteld dat nieuwe media het voor achtergestelde groepen mogelijk maken om politiek en journalistiek te participeren. Onderbelichte onderwerpen en meningen kunnen nu wel aan bod komen terwijl de traditionele media door het publiek gecorrigeerd kunnen worden als er sprake is van eenzijdige berichtgeving. Meer interactieve samenwerking tussen professionele journalisten en burgers zou bovendien kunnen leiden tot betere nieuwsproducten. Critici daarentegen betogen dat burgerparticipatie vooral nadelige gevolgen heeft. Zij vrezen dat journalistieke normen en waarden (nauwkeurigheid, objectiviteit, onafhankelijkheid) zullen vervagen als burgerjournalisten taken van professionele journalisten overnemen. Ook wordt gesteld dat het publieke debat overspoeld zal worden door speculaties en ongefundeerde meningen van voornamelijk anonieme bronnen of dat het debat zal fragmenteren doordat mensen – meer dan vroeger – vooral informatie zullen zoeken die hun politieke overtuigingen versterkt.

Ondanks hun verschillende verwachtingen zijn zowel het optimistische als het pessimistische kamp ervan overtuigd dat het gebruik van participatieve media hoe dan ook gevolgen zal hebben voor traditionele journalistiek en politieke participatie. Dit proefschrift begint echter met de observatie dat de meeste aannames met betrekking tot de consequenties van participatieve media empirisch zwak onderbouwd zijn en vooral berusten op casestudies en anekdotisch bewijs.

Meer systematisch opgezette studies waarin de mate en de aard van het gebruik van participatieve media onderzocht is, zijn betrekkelijk schaars. Bovendien is politiek vaak niet de focus in bestaand onderzoek, ondanks het politieke belang dat aan participatieve media wordt toegeschreven. Ook is er

niet altijd evenveel aandacht voor 'burgers'. Veel onderzoeken gaan over het gebruik van participatieve media door professionele nieuwsorganisaties, door politieke actoren of door vooraanstaande bloggers. Bovendien is het onderwerp voornamelijk bestudeerd in de Verenigde Staten. De verschillen op politiek - en cultureel terrein zijn echter zo groot dat generalisaties problematisch zijn. Daarnaast verschilt het Amerikaanse mediasysteem wezenlijk van het onze.

Om een aantal van de leemtes die hierboven beschreven zijn, te vullen, is er in dit proefschrift geprobeerd om meer duidelijkheid te verschaffen over het gebruik van participatieve media door gewone burgers op het terrein van journalistiek en politiek. Hierbij worden fundamentele vragen beantwoord zoals hoeveel mensen er daadwerkelijk deelnemen, wat hun kenmerken zijn, via welke platformen zij deelnemen, wat voor *content* zij produceren en wat hun doelen zijn. Deze vragen en de relevante en theoretische benaderingen komen aan de orde in hoofdstuk 1.

In hoofdstuk 2 worden de uitkomsten beschreven van een survey die is uitgevoerd onder meer dan 2000 burgers, een groep die representatief is voor de Nederlandse bevolking. Het onderzoek gaat over het gebruik van verschillende participatieve media: blogs, Twitter, sociale netwerken, discussiefora, reacties-opties bij nieuwsberichten, en het uploaden van foto's en video's. In dit onderzoek naar de frequentie van het gebruik van participatieve media wordt onderscheid gemaakt tussen passief en actief gebruik (bijvoorbeeld het *lezen* van berichten op Twitter en het daadwerkelijk *schrijven* ervan) en tussen politiek - en niet-politiek gebruik (bloggen over politiek of bloggen over entertainment). Het bleek dat 6% van de bevolking tenminste maandelijks daadwerkelijk politieke content toevoegt op participatieve media. Deze burgers bleken meer geïnteresseerd te zijn in politiek, meer over politiek te praten, meer kennis van internet te hebben, zelfverzekender te zijn als het om politiek gaat en vaker hoogopgeleid te zijn. De resultaten laten dus zien dat traditionele participatiepatronen – een klein aantal actieve personen, scheef verdeeld qua achtergrondkenmerken – ook online te vinden zijn.

In hoofdstuk 3 wordt dieper ingegaan op de typische kenmerken van de kleine groep actieve deelnemers. De studie is theoretisch gebaseerd op literatuur waarin gesteld wordt dat het belang van persoonlijkheidskenmerken bij het voorspellen van menselijk gedrag voorop staat. Met name twee van de 'Big Five'-factoren – extravertie en het openstaan voor nieuwe ervaringen –

lijken hier verklarend. Zoals verondersteld, maken burgers die extravertter zijn en meer openstaan voor nieuwe ervaringen, vaker in politiek opzicht gebruik van participatieve media. Bovendien zorgen hun persoonlijkheidskenmerken ervoor meer politieke interesse, meer politieke conversatie en meer online nieuwsconsumptie, hetgeen weer zorgt voor een toename in het gebruik van participatieve media.

In hoofdstuk 4 staat de content die burgers produceren centraal. Er is een inhoudsanalyse uitgevoerd van Nederlandse politieke blogs die geschreven worden door gewone burgers. Het onderzoek leverde 162 blogs op waarop regelmatig politieke content te vinden was. De resultaten laten zien dat veel blogs persoonlijk getint zijn (geschreven in de ik-vorm), vaak een mening bevatten en weinig interactief zijn (reacties komen zelden voor). De meeste bloggers houden zich niet bezig met journalistiek onderzoek (interviewen, citeren, het beschrijven van gebeurtenissen in reportagevorm) maar maken veel gebruik van reguliere nieuwsmedia. De bloggers die wel hun eigen content produceren, concentreren zich veelal op lokale politiek. Van de bloggers waarvan persoonlijkheidskenmerken bekend waren, bleek de meerderheid mannelijk en tussen de 40 en 60 jaar.

In hoofdstuk 5 werd onderzocht *waarom* de bloggers die onderdeel waren van de inhoudsanalyse (hoofdstuk 4) bloggen. De meesten van hen zagen hun activiteiten niet als een vorm van (burger-)journalistiek. Ondanks dat veel bloggers graag de publieke opinie willen beïnvloeden of onderwerpen aan de orde willen stellen die te weinig aandacht in reguliere media krijgen, heeft de meerderheid niet het idee dat hun blog invloed heeft op die reguliere media of de politiek. Het is daarom ook niet verrassend dat persoonlijke en intrinsieke motivaties, zoals bloggen om eigen ideeën en gedachten te structureren en vast te leggen door ze in een blog op te nemen, zeer belangrijk gevonden werden. Daarbij moet worden opgemerkt dat een klein deel van de bloggers wel regelmatig informatie uit de eerste hand publiceert.

In hoofdstuk 6 worden de belangrijkste implicaties van de empirische studies besproken en suggesties voor nader onderzoek gedaan. Samengevat laten de resultaten zien dat de meeste mensen niet participeren, dat participatie meestal niet politiek van aard is, dat consumeren de voorkeur heeft boven bijdragen en dat de content van blogs en de motivaties van bloggers geen serieuze bedreiging lijken te vormen voor professionele journalistiek.

Ondanks deze vaststellingen suggereren de bevindingen niet dat onderzoek naar burgerparticipatie irrelevant is. In plaats daarvan stel ik dat de resultaten bijdragen aan het beter vormgeven van toekomstig onderzoek. Omdat we nu weten dat betrekkelijk weinig mensen actief meedoen, zou het relevant zijn om uit te zoeken hoe participatieve media de politieke opvattingen van deze niet-actieve gebruikers beïnvloedt. Hoewel de meeste mensen zich onthouden van participatie kan het observeren van de activiteiten van anderen wel het politiek zelfvertrouwen van burgers vergroten. Ook is het mogelijk dat het waarnemen van online-discussies leidt tot meer vertrouwen van burgers in de responsiviteit van politici en autoriteiten.

Tegelijkertijd kunnen confrontaties met grove, beledigende content en scherp gepolariseerde discussies op online-platformen negatieve effecten hebben. Afgezien van het feit dat mensen zich af kunnen keren van participatie, kunnen dergelijke ervaringen ook hun weerslag hebben op hun mening over het politieke klimaat in hun land of regio. Een ander perspectief dat in internationaal vergelijkend onderzoek onderzocht zou moeten worden is of tevredenheid met bijvoorbeeld het politieke regime een rol speelt. Wellicht zijn de voordelen van burgerparticipatie in landen met goed-functionerende massamedia en een stabiel politiek systeem marginaal, en wegen de voordelen van participatie niet op tegen de tijd en energie die het kost.